

väestön osuus koko väestön eri ikärvhTM_{io} ••
kennassa saatujen tietojen avulla
Mainitun laskelman mukaan tulisi tTM •
alueella v. 1970 kaikkiaan 64.000 hΓπκeΓκΓκ[^]
oli ammatissa toimivia yhteensä n 41 000[^] " [^]
lisäys. w0, On S1ma slis n. 23.000: n

91. KAINUU

Kajaanin Sos.-dem. Piiritoimikunnan esitys

Kainuu kuuluu itäiseen osaan vanhaa Pohjanmaata. Se rajoittuu etelässä Savoon ja Pielis-Karjalaan, idässä Vienan-Karjalaan, pohjoisessa Koillis-Pohjanmaahan ja lännessä Pohjois-Pohjanmaan seutu-
tuihin Kainuussa on paitsi Kajaanin kaupunkia kymmenen maa-
laiskuntaa: Hyrynsalmi, Kajaani, Kuhmo, Paltamo, Puolanka, Ristijärvi, Sotkamo, Suomussalmi, Vaala ja Vuolijoki.
Kainuu eroaa selvästi Pohjanmaan tasaisen viettävästä ja jokien halkomasta rannikkoalueesta, Savo-Karjalan järviolueesta ja Lapin tunturialueesta. Kainuu on vedenjakaja^aluetta, ylävää vaaramaata, josta vedet lähtevät eri suuntiin, suurimmaksi osaksi kuitenkin Oulujärveen. Maan pinta on lukuisten kohoutumien ja laskeutumien pirstoma, mutta vuoristomaihin verrattuna kuitenkin varsin tasainen. Vaikka Kainuu onkin täten tyypillistä vaaraisemaa, eivät vaarojen ja niiden välisten laaksojen korkeuserot ole kovin suuria.
Kainuun kalliopohja on epätasainen ja sitä peittää verraten tasapaksu moreenisorakerros. Koska maa on nopeasti kohonnut merestä, on savea vain paikka paikoin alavimmilla seuduilla. Metsät ovat sentähden laihahkoja kangasmetsiä ja rehevämpää kasvillisuutta on vain kapeilla rantakaistoilla.
Kainuu on alueeltaan laaja. Se on 21.392,8 km2. Se on siten koko valtakunnan alasta n. 7 % .
Suota on paljon, noin 34 % koko maa-alasta. Se on toisaalta aapa-, toisaalta rinnesuota, ja koska suot ovat suurelta osalta pieniä ja niiden turvelaatu edullista, on niiden viljelykseen otto verraten helppoa.
Maan pinta on täten Kainuussa ihmiselle suotuisaa. Vuoristoseutujen luonnonmyllerrykset ovat täällä outoja, alatasankojen tulvia ei täällä tarvitse pelätä eikä meri tule kiistakumppaniksi. Kainuulaiselle luonnolle on ominaista levollisuus, joka lienee lyönyt leimansa myös kainuulaiseen asujaan.
Pahin ihmisen vastus Kainuussa on pakkänen. Vuotuinen keskilämpö on vajaa +1°. Vuorokautinen keskilämpö Kainuussa on

Koko koulupoliittikkaa on pitkällä tähtäimellä kehitettävä yntenaiskoulujärjestelmää kohti. Kurssimuotoiset kansalaiskoulut on saatava muutetuiksi kasivuotisiksi. Kansalaiskoulujen opetusohjelmien kehittämisessä on otettava huomioon maakunnan ja paikallisen elinkeinoelämän tarpeet.

Kunnallisten keskikoulujen määrää on lisättävä ja niiden opetusohjelmia on jatkuvasti kehitettävä muuttuneita olosuhteita vastaaviksi. Kokeilukoulutoimintaa on tehostettava.

Oppikoulujen opetusohjelmia ja -menetelmiä on ennakoluulotto-
keitettävä nykyajan vaatimuksia vastaaviksi.

va^oitⁱⁿ n^{en} rakentamiseen ja käyttökustannuksiin myönnettävien Γ * : -äärää on nostettava ja köyhille kun-
On annettava E v ä s t i ylimääräistä avustusta.

5. Ammattiasemajako
Maa- ja metsätalouden elinkpinnba«^^x-
koitu koko maassa vähenevän Miirou^t elinkeinohaaroissa on työvoiman enna-
* ' « " e v a n . Mikäli naiden elinkeinohaarojen
ammatissa toimiva väestö ei Kainn, « * j^{en}
Kainuun talousalueella lukumääräi-
sesti kasvaisi, merkitsisi se sitä, että työvoiman lisäyksen tulisi kokonaisuudessaan sijoittua muiden elinkeinojen kuin maa- ja metsätalouden piiriin. Ellei näin voisi tapahtua tulisi maalais-
kuntien muuttotappio kasvamaan vuosien 1950-55 tasosta ja tai tyohonosallistuneisuus alenemaan vuoden 1950 tasosta.

0°:n yläpuolella puoli vuotta, huhtikuun 20:stä lokakuun 20:een päivään. Turun seudulla tämä kausi on yli 1 1/2 kuukautta pitempi ja Sodankylässä kolmisen viikkoa lyhyempi.

Väestö

1. Asukasluku ja sen kehitysnäkymät
Asutus Kainuussa on tyypillistä haja-asutusta. Kainuulle ovat tyypillisiä yksittäisasutukset ja toisistaan erillään olevat pienikyläryhmät. Uusimmatkin, monesti lähes kaupunkimaiset asutuskeskukset ovat kehittyneet hajalleen eri liikenteen solmukohtiin ja niiden väliin mahtuvat monikymmenkilometriset korpitaipaleet. Tämä johtunee siitä, että ihmisasutus on valinnut ensinnä maa-
kohoutumien moreenipeitteiset ja vähemmän hallanarat laet. Kajaani on liikenneyhteyksien takia kehittynyt yhä enemmän Kainuun taloudelliseksi keskipisteeksi ja portiksi muuhun maailmaan.
Alueen väkiluku oli vuoden 1961 alussa 107.097 henkeä, eli 5.0 henkeä km2:illä, koko Suomen väentiheyden ollessa samaan aikaan 14.4 as/km². Suomussalmen asukastiheys oli vain 2.9 as./km². Kajaanin kaupungin asukasluku oli n. 15.000.

Väestörakenteessa on merkillepantavaa, että koko väestöstä oli v. 1958 lapsilisää nauttivia 39,1 %.
Väestöpoliittisen tutkimuslaitoksen ennusteen mukaan piti Kainuun väestön vuosina 1956—1960 kasvaa 11.994 hengellä josta luonnollista lisäystä 11.572 henkeä ja muuttovoittoa 422 henkeä. Todellisuudessa väkiluvun kasvu tänä aikana oli vain 5.762 henkeä. Luonnollinen lisäyskin oli huomattavasti ennustettua pienempi, vain 8.814, mutta muuttoliike osoitti kaikkiaan 3.052 hengen tappiota, koko kasvun jäädessä 5.810 henkeä ennustettua pienemmäksi.

Muuttoliike vie tavallisesti parhaimmassa työiässä olevat ihmiset. Vuosina 1951-1955 Kainuun muuttoliikkeeseen osallistuneista oli kaikkiaan 44,2 % 20-34 vuotiaita sekä 25,2 % alle 10 vuotiaita, useimmissa tapauksissa edellisten lapsia, yhteensä siis 69,4 %. Tämän vaikutus ilmenee työhön osallistuvan väestön maarassa, joka koko maassa v. 1950 oli 66,4 % koko väestöstä, mutta Kainuussa vain 47,2 %. Sen sijaan Kainuussa oli v. 1950 alle 15 vuotiaita 35,7 %, mutta koko maassa vain 25,5 %.

2. Ikä ja sukupuoli
Väestön sukupuolen mukainen jakautuma tulee suor.tettujen las-
kelmien mukaan sekä koko alueella että sen kuntaryhm.ssa PY-

kaan Esim työllisyysmenojen jakamista varten on kunnat jaettu kymmeneen luokkaan, mikä jo varmaan paljon paremmin tekee heikoimmille kunnille oikeutta. Esim. Sotkamon kunta joutuu tukiosamenoja maksamaan noin 1.2 milj. mk. enemmän kuin Kajaanin kaupunki, vaikka Sotkamon väkiluku oli vain 22 henkilöä suurempi. Kuitenkin Kajaanin kaupungin mahdollisuudet ovat yleensä kaikissa suhteissa paljon paremmat. Totta on, että eläkkeen saajien prosentti Sotkamon väestöstä oli suurempi kuin Kajaanin kaupungin ja juuri tämä seikka lieneekin asiassa ratkaisevimpia. Myös teollistuneen Vuolijoen luku 2.6 on alle Hyrynsalmen 3.8, kun taas vastaavasti asukasluvut ovat 7.433 ja 6.068. Kuitenkin ovat juuri ne kunnat, joissa on eniten eläkkeensaajia, myös eniten kärsineet muuttotappiosta ja sen aiheuttamista verovoiman menetyksistä ja siten joutuvat maksamaan suhteellisesti suuremmat tukiosakustannukset.

Maatalous

Maatalouden pahimpana kiusana Kainuussa on pakkanen. Maataloudellinen muokkauskausi pintakerroksen kuivumisesta routaantumiseen kestää keskimäärin 15. 5.—25. 10 eli noin 162 vuorokautta. Sää on muuta Suomea "mantereisempi" sikäli, että helmi-kuun ja heinäkuun lämpöjen ero on suurempi kuin, Etelä-Lappia lukuunottamatta, missään muualla maassa, eli n. 27—28°. Vuotuinen sademäärä on 550—600 mm, josta suunnilleen 10 % kasvulle tärkeän kesäkuun aikana. Hallan alttiutta lisää se, että Kainuun pinta-alasta n. kolmannes on suota.

1. Peltopinta-ala ja viljelmien suuruus.

Voidaan todeta, että peltoala on Kainuussa lisääntynyt, mutta asukasluvun ja tilamäärien kasvaessa on peltoala asukasta ja viljelmää kohti laskettuna pysynyt jokseenkin samana. Kainuun peltoala oli v. 1959 49.015 ha, mikä tekee asukasta kohti 0.49 ha ja tilaa kohti 4.17 ha.

Kainuun maatalous oli ennen etupäässä luontoistaloutta. Pyrittiin huolehtimaan viljelijäperheen jokapäiväisistä tarpeista. Nykyisin peltoala on niin paljon lisääntynyt, että maatalous alkaa elinkeinona vaikuttaa. Maatila on jo yritys tai ainakin siksi tulemassa. Kainuulainen saa rahatuloistaan jo lähes puolet maataloudesta, neljänneksen metsätaloudesta ja neljänneksen sivuansioista. Nykyisin voidaan sanoa, että Kainuun maatalous peittää alueensa

eläintaloudesta. Kotieläintalouden tarkastelussa nuussa seuraavasti:
«»ИВВА on kotieläimiä Kai-

	1941:	1950:
Hevoset	5 097	7 950
Lehmät	24 885	28 366
Sonnit	224	292
Hiehot	2 231	4 792
Vasikat	4 933	10 627

Kainuussa oli hevosia 100 peltihehtaaria kohti 212 bn taava luku oli koko maassa 12,5. Tähän J J L ' ^ J ^

V. 1950. maatalouslaskennan mukaan oli erisuuruisten karjojen lukumäärä Kainuussa seuraava:
Vielä rUnS3ÄSti hev«sia metsätoissa ' lukumäärä Kainuussa seuraava:
V. 1950. maatalouslaskennan mukaan oli erisuuruisten karjojen lukumäärä Kainuussa seuraava:
«jujen

0 lehmän karjoja	176	5—6 lehmän karjoja	1054
1 " "	310	7~9 " "	273

maataloustuotteiden tarpeen ja ajoittain se harjoittaa voin ja juuston vientiä. Samoin on lihan suhteen. Kanamunien suhteen on Kainuu alituotantoaluetta. Perunaan nähden ollaan ainakin normaali vuosina omavaraisia. Juurikasvien ja vihannesten suhteen on Kainuu alituotantoaluetta.

2. Asutustoiminta

Asutuslakien mukainen toiminta

Järjestelmällisrtä valtiovallan johtamaa asutustoimintaa on maasamme harjoitettu jo viime vuosisadalla. Eri aikoina annettuihin lakeihin perustuen on ennen viime sotia muodostettujen viljelmien lukumäärä:

	Alle 2 ha:	yli 2 ha:	yhteensä:
torpparilain nojalla	323	381	704
asutuslakien "	463	1217	1680

Edellä mainittu asutustoiminta on kokonaisuutena otettuna varsin huomattavaa, sillä n. 23 % nykyisistä viljelmistä |(v. 1950) on tätä kautta muodostunut. V. 1936 asutuslakiin perustuva asutustoiminta on ollut sodan jälkeen aivan olematonta.

MHL:n mukainen asutustoiminta
Sodan jälkeen alkoi MHL:n mukainen asutustoiminta. Se muodustui varsin suureksi siirtoväen ja rintamamiesten sekä eräiden muiden maansaantiryhmien asuttamiseksi. Tämän lain mukainen asutustoiminta on muuttanut Kainuun maataloudellisia olosuhteita ja mahdollisuuksia suuresti. Sen yhteydessä on hoidettu myös sodan hävittämän rajaseutualueen jälleenrakennus.

Kainuussa on käytetty MHL:n mukaiseen asutukseen maata kaikkiaan n. 136.000 ha. Tästä n. 1.700 ha peltoa, n. 1.700 ha niittyä, n 21.400 ha. viljelyskelpoista maata, n. 105.900 ha metsämaata ja n. 5.300 ha joutomaalta. Maata on otettu valtiolta 70 %, yhtiöiltä 16 % ja muilta 14 %.

Kylmät tilat:

Kainuun MHL:n mukaiselle asuttamiselle on ollut luonteenomaista raivaamattomien ja rakentamattomien eli ns. "kylmien tilojen" suhteellisen suuri määrä. Kylmiä tiloja oli v. 1955 lopussa 1.267 eli n. 90 % perustettujen maataloustilojen luvusta. Kylmille tiloille on valmistunut 1.141 asuinrakennusta, 862 kotieläinrakennusta ja 1.240 muuta rakennusta. Raivaustoiminta on näillä edistynyt hyvin, sillä 114 tilalla on yli 6 ha peltoa, 3–6 ha 505 tilalla ja 1–3 ha on 529 tilalla.

toimintaa Kainuussa. Meijerialan laajentuminen on tapahtunut vasta **1950**-luvulla. Sotkamon Osuusmeijerin tuotantolaitos sijaitsee Sotkamon kirjkonkylässä ja valmistaa yksinomaisena tuotteena voita. Sen vastaanottama maitomäärä oli v. 1960 5.819.041 litraa. Vertauksen vuoksi mainittakoon, että meijerin vastaanottama maitomäärä oli v. **1955** vain 1.775.777 litraa. Nousu on ollut 3.18 kertainen. Valmistettu voimäärä on vastaavasti kohonnut 51.697 kg:sta 383.701 kg:aan Kainuun Osuusmeijerin päätoimipaikka sijaitsee Kajaanissa, mutta tuotannon kasvaessa on toimipaikkoja tullut lisää. **Kuhmon** kirkonkylässä alkoi vastaanottoaseman toiminta v. 1951 ja toiminnan lisääntyessä valmistui Kuhmoon maidonkuorima-asema v 1956. Suomussalmen kirkonkylään valmistui niaidonvastaanottcb asema v. 1955 ja Ämmänsaareen maidonkuorima-asema v. 1958 Nyt on valmistunut Kainuun Osuusmeijerin toimesta Sotkamoon maidonjalostuslaitos, joka valmistaa voita ja maitojauhetta ja on lajissaan maamme nykyaikaisin, siinä on huomioitu myös kapasitee

*

82

3. Hakkuut Kainuun metsistä myydyn puun hakkuumäärät ovat 1950-luvulla vaihdelleet 1,3 ja 2,4 milj. kiintokuutiometriin (k-m³) välillä vuosittain. Keskimääräinen vuosittainen hakkuu on ollut n. 2,0 milj. k-m³. Tästä on nykyisin yli puolet lähtöisin maatilametsistä. Myydystä puusta on järeää havupuuta ollut 30 %, ainespinotavaraa 59 % ja polttopuuta 11 %.

4. Puunmyyntitulot Hankintakaudella 1960—61 nousivat Kainuussa varsinaisten yksityismetsien puunmyyntitulot n. 2,5 miljardiin markkaan, eli myyntiin osallistunutta metsälöä kohden 400.000 mk. Mainituista markkamääristä on likipitäin puolet ns. kantohintaa ja toiset puolet ns. hankintalisää, johon sisältyy luovutuserän toimittamisesta maanomistajalle aiheutuneet kustannukset. Mahdollisuus myydä puunsa hankintakaupalla tarjoaa metsä omistajalleen työansion lisäksi myös säännöllisiä metsämyyntituloja, koska aikaisemmin olleiden harvoin toistuneiden suurten pystykauppojen sijasta nykyisin tehdään 100—200 p-m³:n hankintakauppoja lähes joka vuosi. Valmiin puunjalostustuotteen myyntihinnasta on metsänomistajan saaman kantorahan osuus n. 1/6.

5. Metsätyö ammattina Metsätyömiesten palkat ovat olleet jo useissa vaaleissa tavaltaan "keppihevosena", paljon luvataan, mutta mitään ei anneta. Vaikuttaako tähän, että metsätyömiehen ammattia ei arvosteta i(ei muisteta sota-aikana suoritettavien mottien vaikeutta), toiseksi, että metsätyömiehen ammatti on liiaksi satunnainen? Luultavasti nämä kaksi seikkaa ovatkin ne tärkeimmät kohdat, joihin metsätyömiesten ammatin kehittämisessä tulisi ensisijaisesti kiinnittää huomiota. Erikoisesti metsätyömiesten koulutus ja heidän asunkysymyksensä kaipaisivat pikaista korjausta. Kainuussa, jossa metsät ovat suurin työnantaja, odotetaan tämän ammattikunnan olojen kohentumista kärsimättömänä.

Sivuelinkeinot

1. Kalastus

Kalastuksen harjoittamiselle on ollut Kainuussa melko hyvät mahdollisuudet nimenomaan takavuosina, jolloin koskia ei oltu

vielä "valjastettu". Nykyisin uitot ja kalakannan vähenemiseen Kala t^{aannostely} ovat vaikuttaneet muodostunut ammattimaiseksi yIlma[^] vähäisessä häärin merkitystä. 'jeuJ^{av}aeston sivuansiona on sillä

2. Puutarhaviiljelys

Puutarhaviiljelys on toistaiseksi kovin vähäistä. Se on keskittynyt pääasiassa Kajaanin ja muutaman suuremman kirkonkylän lähiympäristöön. Kainuussa ehkä puutarhaviiljelys on liiaksi kytketty maatalouteen. Varsinaisia puutarhaviiljelijä ei ole, mutta alan kehitystä on havaittavissa.

3. Keräilytalous

Puolukka, lakka eli suomuurain ja mustikka ovat tärkeimmät keräilytuotteet Kainuussa. Viime vuosina ovat sienet esiintyneet jonkin verran, mutta varsinaisesti markkinointia ei Kainuusta ole ulos järjestetty. Myös jäkälänkeruuta harjoitetaan Kainuussa jonkin verran.

Voimatalous

Kainuun vesistöjen koskista alkavat suurimmat olla nykyisin valjastettu tuottamaan sähköenergiaa. Lähes kaksikymmentä vesivoimalaitosta tuottaa voimaa huomattavasti yli Kainuun oman tarpeen.

Viimeisten 25 vuoden aikana on koko valtakunnan vesivoimalla kehitetyn sähkön tuotanto noussut n. kuusinkertaiseksi aikaisemmasta tasostaan. Tässä kehityksessä Kainuu ((lähinnä Kajaani Oy) on ollut kunniakkaasti mukana, sillä sen vesivoima-asemien teho on noussut samanaikaisesti n. 14-kertaiseksi.

Perustamiskustannuksista johtuen suuri osa Kainuun maaseutua,, lähinnä pientalouksia, on vielä ilman sähköä.

Puu- ja Paperiteollisuus

On olemassa selvä luonne-eroavuus Pohjois- ja Etelä-Suomen puunjalostuksen välillä. Pohjois-Suomen valtateollisuutta on selluloosateollisuus, kun taas Etelä-Suomen valta-asemaa hallitsevat selluloosa-, paperi- rakennuslevyteollisuus yhdessä. Selluloosan val-

Liikenne

1. Maantiet

1. Maantiet

Kainuun TVH:n alaisena olevia yleisiä teitä oli vuoden 1961 lopussa kaikkiaan 2.231 km, josta kestopäällystettyä tietä 201 km. Paikallisteitä Kainuussa oli 936 km ja kyläteitä 612 km. 1950-luvulla alkanut nopea taloudellinen kehitys on aiheutunut suurelta osalta juuri maanteiden parantumisen ansiosta. On luonnollsta, että Kainuu laajana maakuntana edelleenkin kaipaa tieoljensa parantumista. Erittäin suuren vaikeuden tuo tullessaan näin Pitkien tieosuuksien kunnossapito aurauksineen. Kainuun autokanta on suuri asukasmäärään nähden, sillä täällä oli vuoden 1961 lopussa yli 5000 moottoriajoneuvoa.

Kajaanissa on vesijohdolla varustettuja huoneistoja h,eman yИ flo % Mvös maaseudulla on jo monessa kirkonkylässä vesiosuus- kuntien muodostamisella saatu vesi juoksemaan putkia pitkin si. sälle.

Opetus- ja sivistystoimi

V i960 oli koko maan 15—19 vuotiaista 8,4 % ammatillisissa kouluissa, 21.9 % oppikouluissa ja 69.6 % jää koulujen ulkopuo- lelle. Kainuussa vastaavat luvut ovat 6.7 %, 15.5 ja 77.8 %. Tämä osoittaa selvästi, että Kainuussa ollaan kouluoloissa paljon jälessä muusta maasta.

Koko maassamme on koulunkäyntimahdollisuudet parantuneet viime vuosina ja sama suuntaus näyttää lähivuosina jatkuvan. Oppikoulujen oppilasmäärä on lisääntynyt entisestään, samoin am- mattikoulujen. Prosenteissa laskien on oppikoulujen lisäys ollut melko paljon suurempi kuin ammattikoulujen. Heikoimmin kehit- tyneitä alueita maassamme lienevät mm. Pohjois-Savo, Pohjois- Karjala ja Kainuu. Syrjäseutujen kouluoloja olisi pyrittävä kehit- tämään entistä enemmän, mutta rinnan kouluolojen kehittämisen kanssa on kehitettävä saman alueen elinkeinomahdollisuuksia.

Koululaitoksen tehtävänä olisikin oppilaan tarkkailu, neuvonta, ohjaus jne. jotta lopputuloksena olisi jokaiselle löytynyt oma paik- ka yhteiskunnassa. Koska koululaitos tähtäisi kehityksen eteen- päinviemistä tulisi suurin taloudellinen rasitus tästä koulutyöstä kuulumaan yhteiskunnalle. Ja koska yhteiskunta tulisi koulukus- tannusten maksajaksi, kuuluisi sille näinollen määräysvalta koulu- laitoksessa. Koululaitoksen tulisi olla yhteiskunnan valvonnassa.

Valtakunnan edun kannalta tulee ammattikoulutuksessa kiinnit- tää huomiota kunkin ammattikunnan koulutustarpeeseen.

Yhtenäiskoulu, josta nykyisin paljon puhutaan, takaa oppilaille eräänlaisen siirtymämahdollisuuden linjalta toiselle kesken koulu- ajankin.

Nykyisin maassamme toimii koulualalla seitsemän eri ministe- riötä. Ei riitä, että vain 9-vuotisessa peruskoulussa on vaihtomah- dollisuus ja sama johto. Yhtenäiskoulun liikkumismahdollisuus on säilytettävä myöhempienkin aikojen koulumuodoilla ja ennenkaik- kea niilläkin pitää olla yhtenäinen ja sama koulutoimenjohto. Em- me tarvitse samalla alalla toimivia jiseita korkeita virastoja, jotka eivät tule edes keskenään toimeen.

langalla 2,3 ja Hyrynsalmella 4,4. Muissa kaupungeissa mainitta- koon seuraavat vertailutiheydet: Lahti 14,1, Kuopio 9,8, Joensuu 6,8 ja Nurmeksen kauppala 4,7. Kajaaniin on tarkoitus vuoden 1963 aikana asentaa ensimmäiset telex-keskukset.

Palveluelinkeinot

Kaupan, liikenteen ja palveluammattien kohdalla on viimeaikai- nen kehitys kulkenut roimin harppauksin eteenpäin. Viimevuosilta ei ole vielä käytettävissä tarkkoja tilastoja, mutta yksistään Pohjois- bavon prikaatin siirtyminen Kainuuseen toi varsinaisten palvelus- ten osalle huomattavan lisän. Lähivuosina valmistuvat keskusam- mattikoulu ja keskussairaala tulevat osaltaan jatkamaan alan ke-

Z Z T T S T l ja miS3äkin . joissa on sairaala. oman vaikeutoisa TM * etevän hoitohenkilökunnan puute oman vaikeutensa. Tilanne on heikoimpia koko maassa. Osittaisen helpotuksen sairaa at lanteeseen aineeseen tuo ”suunnitteluvaiheessa oleva Ka- jaaniin rakennettava keskuisairooi» •. X . „ „ . • и ,7 ussairaa la, johon tulee 290 sairassijaa. Mutta toiselta puolelta lakkaavat nykyiset yleinen sairaala ja syn- nytyslaitos toimimasta. Keskussairaalan valmistumisen jälkeen Kai- nuussa on 4,1 sairassijaa 1000 asukasta kohden. Keskussairaalan O S a n a V a i n t o l v o t t a v a n n e e t t ä s i i h e n s a a d a a n r i i t t ä v ä s t i p ä t e v i ä l ä ä k ä r e i t ä j a h o i t o h e n k i l ö k u n t t a a .

Ottaen huomioon keskussairaalan suhteellisen pienuuden ja muis- ta keskussairaaloista saadut kokemukset, on odotettavissa sen käy- vän heti pieneksi ja pystyvän täyttämään vain Kainuun erikois- sairaalan tarpeen. Näin ollen olisi jo nyt olevien paikallissairaa- loiden toimintaa pystyttävä tehostamaan ja tarpeen vaatiessa ra- kennettava uusia paikallissairaaloita. Kainuun kuntien taloudelli- nen tilanne on kuitenkin niin heikko, että Daikallissairaaloiden

Peruskoulutuksen osalta ei hyödyttäne meidän lähteä hakemaan ja

kokeilemaan jotain aivan omintakeista ja uutta. Yhtenäiskoulu sovel- lettuna meidän yhteiskuntaamme on maamme tulevaisuuden koulu. Koulualan ratkaisut on tehtävä tulevaisuutta varten ja siksi on vain kokeiltava yhtenäiskoulua eri talousalueillamme, joten mah- dolliset erilaisuudet ja näin kouluun tulevat muutokset voitaisiin ottaa ajoissa huomioon. Yhtenäiskoulukokeilut ovat meillä kes- kittyneet yksinomaan Keski-Suomeen. Kokeiluja on näin ollen kii- reesti laajennettava koko maan alueelle.

Jatkokoulutuksena tulisivat yhtenäiskoululle olemaan lukiot, am- matilliset opistot ja ammattikoulut sekä käytännön työelämä. Va- pautta ja muuttumismahdollisuutta on kouluelämään taattava enem- män ja sen tekisi mm. yhteinen koulutoimen johto ja maakun- nallinen koulujen hallinto.

Osa nuorista siirtyy suoraan työelämän palvelukseen. Mm. näitä nuoria varten olisi herätettävä jälleen henkiin ammatin saaminen oppisopimusteitse. Tosin eräissä, varsin harvoissa, ammateissa se onkin olemassa, mutta kaikissa niissäkään ei sille anneta suur- takaan arvoa.

Ammattikoulutus on Kainuussa astumassa askeleen eteenpäin Kainuun saatua keskusammattikoulun, jossa tällä erää on puu-, metalli-, konekorjaus- ja kampaamolinjat. Rakennukset ovat tosin vielä paperilla. Myös muiden ammattialojen koulutusta olisi kehi- tettävä. Unohtaa ei pitäisi metsämiehenkään ammattikoulutusta. Ammattikursseja nuorille tulee jatkaa ja monipuolistaa.

2. Ammatinvalinnan ohjaus

Ammatinvalinnan ohjaus on Kainuussa lopultakin pääsemässä vauhtiin, sillä Kajaaniin on vuoden alusta avattu ammatinvalin- nanohjaustoimisto. Tälle toimistolle tulisi saada myös alaosastoja jokaiseen Kainuun kuntaan, jolloin ohjauksen teholla olisi syvalli- sempää vaikutusta.

3. Vapaa kansansivistystyö

Kajaanissa on toiminnassa kansalaisopisto Työkeskus Kamulan yhteydessä ja sillä on alaosasto myös Otanmaessa. Myös Kuh- moon o n ollut hankkeissa ^ ^ ^ ^ ^ kat ovat Pitkät, tulisi juuri e n t y keskus Kainulan samoin kuin kirjastotom.en keh ttam.see käsikirjastoja käm- välityksellä on jonkin verran levitetty my

4. Vesijohdot Kajaanissa on vesijohdolla varustettuja huoneistoja hieman yli 60 %. Myös maaseudulla on jo monessa kirkonkylässä vesiosuuskuntien muodostamisella saatu vesi juoksemaan putkia pitkin sisälle.

Opetus- ja sivistystoimi

V. 1960 oli koko maan 15—19 vuotiaista 8.4 % ammatillisissa kouluissa, 21.9 % oppikouluissa ja 69.6 % jää koulujen ulkopuolelle. Kainuussa vastaavat luvut ovat 6.7 %, 15.5 ja 77.8 %. Tämä osoittaa selvästi, että Kainuussa ollaan kouluoloissa paljon jälessä muusta maasta. Koko maassamme on koulunkäyntimahdollisuudet parantuneet viime vuosina ja sama suuntaus näyttää lähivuosina jatkuvan Oppikoulujen oppilasmäärä on lisääntynyt entisestään, samoin am-

piile. Nuorisotaloja Kainuussa on kaikkiaan 75, mutta yleisesti niiden kunto on erittäin heikko, Lähivuosina tulisi kuntien ja valtion enemmän ojentaa auttavaa kättään juuri nuorisotaloihin.

4. Liikunta

Liikunta on ylivoimaisesti pidetyin harrastustoiminta Kainuussa. Kuntien taholta on kiinnitetty veikkausvoittovarojen tukemana huomiota urheilutoimipaikkojen rakentamiseen. Urheilutoimipaikkojen suunnittelussa tulisi erikoisesti kiinnittää huomiota siihen, että urheilupaikat tehtäisiin mahdollisimman keskeiselle paikalle asutukseen nähden. Jos urheilupaikka tehdään etäälle asutuksesta, saa se ilman muuta olla rauhassa käyttäjiltä. Tästä on olemassa Kainuussakin liianlkin hyviä kokemuksia. Samoin tulee kiinnittää, huomiota entistä enemmän urheilupaikkojen hoitoon.

Terveyden- ja sairaanhoito

Luonnon olosuhteet, harva asutus, pitkät välimatkat ja etäisyys muista keskuksista ovat ne tekijät, jotka antavat oman leimansa terveyden ja sairaanhoitotyölle Kainuussa. Kun huomioidaan lisäksi asukkaiden suhteellinen vähävaraisuus ja siitä johtuva kuntien vaikea taloudellinen asema, niin on selvää, että tällä alalla on Kainuussa paljon korjaamisen ja parantamisen varaa.

1. Sairaalat

a) Kainuun kunnissa on tällä hetkellä seuraavat sairaalat:

Kajaanin yleinen sairaala, hoitopaikkoja	100	
Kajaanin kaupunginsairaala	11	24
Kainuun synnytyslaitos	»»	24
Kuhmon kunnansairaala	»»	36 (joista synnytysp. 10)
Hyrynsalmen kunnansairaala	>>	20 (” ” ” 3)
Suomussalmen kunnansairaala		32 (” ” ” 4)
Puolangan kunnansairaala	n	30 (” ” ” 8)
Ristijärven kunnansairaala		28 (” ” ” 6)
		294
		31

Hoitopaikkoja on jokaista 1000 asukasta kohti Kainuussa 2,6. Tämä osoittaa, että hoitopaikkoja on vähän. Puolet kunnista on

vailla paikallissairaalaa, ja niissäkin kunnissa, joissa on sairaala, muodostaa laakar.voiman ja Pätevän hoitohenkilökunnan puute

oman vaikeutensa. Tilanne on heikoimpia koko maassa. Osittaisen helpotuksen sairaalatilanteeseen tuo suunnitteluvaiheessa oleva Kajaannn rakennettava keskussairaala, johon tulee 290 sairassijaa. Mutta toiselta puolelta lakkaavat nykyiset yleinen sairaala ja synnytyslaitos toimimasta. Keskussairaalan valmistumisen jälkeen Kainuussa on 4,1 sairassijaa 1000 asukasta kohden. Keskussairaalan osalta on vain toivottavaa, että siihen saadaan riittävästi päteviä lääkäreitä ja hoitohenkilökuntaa.

Ottaen huomioon keskussairaalan suhteellisen pienuuden ja muista keskussairaaloista saadut kokemukset, on odotettavissa sen käyvän heti pieneksi ja pystyvän täyttämään vain Kainuun erikoissairaalan tarpeen. Näin ollen olisi jo nyt olevien paikallissairaaloiden toimintaa pystyttävä tehostamaan ja tarpeen vaatiessa rakennettava uusia paikallissairaaloita. Kainuun kuntien taloudellinen tilanne on kuitenkin niin heikko, että paikallissairaaloiden perustamiskustannuksien valtionapua olisi suurennettava, jotta voitaisiin olettaa kuntien pystyvän uusien sairaaloiden rakentamiseen. Eriasteisten sairaaloiden toimintaa kehitettäessä olisi lisäksi kiinnitettävä riittävästi huomiota sairaaloiden keskeiseen yhteismintaan, sillä on tärkeätä, että potilas saa tarkoituksenmukaisen hoidon tarkoituksenmukaisimmassa paikassa (eikä niin, kuten usein sattuu, sen hoidon, minkä alkututkimuksen suorittanut lääkäri pystyy omassa sairaalassa antamaan.)

b) Kainuu kuuluu Pohjois-Pohjanmaan **tuberkuloosipiiriin**, jonka keskussairaalanä on Päivärinteen parantola Muhoksella. Tuberkuloositilanne Kainuussa ja ennenkaikkeä hoitopiirin muissa kunnissa on ollut niin vaikea, että parantola ei ole pystynyt sijoittamaan kaikkia hoitotarpeessa olevia. Verrattaessa Kainuun kuntien tarvitsemia hoitopäivien määriä on kuitenkin todettava, että tällä hetkellä kunnilla on tarpeellinen määrä hoitopaikkoja, ellei terveystilanteessa tai asukasmäärässä tapahdu huomattavia muutoksia.

c) **Mielisairaaloiden** huolto tapahtuu Pohjois-Pohjanmaan mielisairaanhuoltopiirin puitteissa, jonka keskussairaala on Oulun keskusmielisairaala. Kainuun kunnilla on sen alainen oma, 176 paikainen Salmijärven B-mielisairaala. Tällä hetkellä hoitopaikkoja on juuri tarvetta vastaavasti A- ja B-sairaloissa.

d) Tähän mennessä ei ole kiinnitetty huomiota **vajaamielisten hoitoon**. Nyt on kuitenkin Ouluun perustettavana vajaamielisten

i uuKttuaarien Koxmaua lapaniunui nopeata Kennysta.

2. Liikennekysymys

Liikennekysymys matkailun kannalta on Kainuussa tyydyttävä. Pitkien välimatkojen vuoksi ei vakinaista autoliikennettä voi suu-restikaan lisätä ja linja-autoja on kyllä suurinpiirtein riittävästi saatavissa tilausajoihin. Turistivesiliikenne on kauniista vesireiteistä huolimatta aivan lamassa.

3. Lomanvietto

Todellista lomarauhaa on Kainuusta vielä löydettävissä matkailijalle. Matkailija löytää jo kaikista Kainuun kunnista leirintäalueen ja kesäaikoina on myös retkeilymaja koulujen yhteydessä

w«. kuntien olisi pyrittävä varaamaan tarpeellinen Taloudellisesti se ei ole ilmeisesti kaikille kun- BIHe Mahdollista, ellei valtio tue näitä kuntia tM hanassa. Laitoksen toiminta tulee jossakin maarin vähentämään B-mieli- sairaalaan kohdistuvaa painetta.

2. Avohuolto

Avohuoltoa tarkasteltaessa on todettava, että Kainuussa oli vuo- den 1962 lopussa vain 24 lääkäriä, jotka olivat sijoittuneet seu- raavasti- Kajaani 13, Sotkamo 2, Hyrynsalmi 1, Suomussalmi 2, Vaala 1 Puolanka 1, Kuhmo 2, Paltamo 1 ja Ristijärvi 1. Erikois- lääkäreitä oli näistä vain kaksi. Suurin osa lääkäreistä toimii sairaalatyössä ja osalla on vielä hoidettavana kunnanlääkärille kuuluva terveydenhoitotyö.

3. Terveystenhoolto

a) Terveydellisissä oloissa on tapahtunut kaikesta huolimatta viime vuosikymmenen aikana kehitystä parempaan suuntaan, vaik- ka huonot asunto-olot, vaikeat työolosuhteet esimerkiksi metsä- töissä ja monessa paikoin puutteelliset olot aiheuttavat sen, että terveydenhoitotilanne on usein heikko eikä ole mahdollisuuksia soveltaa saatuja ohjeita.

b) Terveys sisaria ja kätilöitä on kaikissa kunnissa. Terveys sisar- ten toimintaan sisältyy varsinaisen ehkäisevän työn lisäksi myös lasten ja vanhempienkin henkilöiden kotisairaanhoito. Pitkät mat- kat ja vaikeat olosuhteet huomioiden olisi terveyssisarten luku- määrää saatava lisätyksi, mutta se tuottanee vaikeuksia, ellei valtio laajenna säännöksiä valtionapuun oikeutettujen terveyssisarten mää- rasta.

4. Kodinhoitajat

Kainuussa on kodinhoitajien määrä suhteellisen korkea, 50. Tä- mä osoittaa sen, että kodinhoitajien työ on havaittu tarpeelliseksi ja huoltotyössä kuntien kannalta taloudelliseksi sairaiden ja van- husten hoidossa. Sen vuoksi olisi kodinhoitajien määrää pyrittävä lisäämään tarvetta vastaavaksi. Kuntien heikko taloudellinen ase- ma huomioonottaen olisi toivottavaa, että valtionapuun oikeuttavia asukaslukumääriä pienennettäisiin Kainuussa ja muillakin syrjäi- sillä seuduilla.

a) Kainuun kunnissa on tällä hetkellä seuraavat sairaalat:					
Kajaanin yleinen sairaala, hoitopaikkoja	100				
Kajaanin kaupunginsairaala	”	24			
Kainuun synnytyslaitos	M	24			
Kuhmon kunnansairaala	”	36	(joista synnytysp	10)	
Hyrynsalmen kunnansairaala	”	20	{	”	” 3)
Suomussalmen kunnansairaala	”	32	{	”	” 4)
Puolangan kunnansairaala	”	30	{	”	” 8)
Ristijärven kunnansairaala		28	{	”	” 6)
		294			31
Hoitopaikkoja on jokaista 1000 asukasta kohti Kainuussa	26				
rama osoittaa, että hoitopaikkoja on vähän. Puolet kunnista on					

Valtion maataloustuki on nvkvi^ö

ohjattava pienti- loille Tuotannon voimaperäistyL^ä on'tuTSa lisätyin julkisista varoista myönnettävin lainoin ja avustuksin.

Metsätalouden edistäminen metsätyön kehittäminen Kainuun maaseudun pienviljeiliä in HI„„, rahallisen tulon™ „«a. • „ -1 Ja tUaton saavat niukan rahallisen tulonsa paaasiallisesti metsätöistä. Työnsaanti metsissä on kuitenkin ollut perin epävarmaa, ansioiden taso epävakainen Jotta metsätyöt olisivat maakunnassa nykyistä varmempi tulon- lähde, on yhteiskunnan toimenpitein turvattava korkea ja tasai- nen hakkuiden maara. Laajentamalla metsänhoitotöitä, mm. met- sän viljelyä ja soistuneiden metsäalueiden kuivatusta sekä raken- tamalla uusia metsäautoteitä voidaan huomattavasti lisätä maa- kunnan metsien tuottoa ja tasoittaa työllisyysvaihteluja. Metsä- i—————a+«i_XXLE°.!! . i

5. Sairaskuljetukset

Sairaankuljetusolot Kainuussa ovat välttävät tai paremminkin hei- kot. Sairasautoja ei ole kaikissa kunnissa ja kuitenkin ovat sai- rasmatkat pitkät. Suurena apuna on mainittava Rajavartiolaitok- sen sairaskuljetushelikopteri, joka avustaa vaikeissa tapauksissa.

6. Valtion tuki

Kuten jo edellä on ilmennyt muodostaa kuntien heikko talou- dellinen tilanne esteen terveyden- ja sairaanhoidon kehitykselle. Sen vuoksi olisi toivottavaa, että näitä syrjäisimpien seutujen kun- tia tuettaisiin valtion taholta enemmän kuin Keski- ja Etelä-Suomen varakkaampia alueita. Tämä on siitäkin syystä puolustettavissa, että osa syrjäseutujen työkykyisistä asukkaista siirtyy työtilaisuuk- sien vuoksi muualle ja sitäpaitsi monet valtiolliset laitokset ja eri yhdistysten ja järjestöjen laitokset sijaitsevat etelämpänä ja hyö- dyttävät sijainnillaan niitä alueita.

Matkailu

1. Majoitus- ja ravitsemusliikkeet

Kainuussa on paljon korjaamisen varaa niin majoitus- kuin ra- vitsemusliikkeiden kohdalla. Erikoisesti tulisi majoituskysymyksiin saada pikaisesti parannus, sillä useiden kirkonkylienkin kohdalla voidaan puhua vain yömajoista. Viime vuosikymmenen aikana on ruokabaarien kohdalla tapahtunut nopeata kehitystä.

2. Liikennekysymys

Liikennekysymys **matkailun** kannalta on Kainuussa tyydyttävä. Pitkien välimatkojen vuoksi ei vakinaista autoliikennettä voi suu- restikaan lisätä ja linja-autoja on kyllä suurinpiirtein **riittävästi** saatavissa tilausajoihin. **Turistivesiliikenne** on kauniista **vesirei-** teistä huolimatta aivan lamassa.

3. Lomanvietto

Todellista lomarauhaa on Kainuusta vielä löydettävissä mat- 'kailijalle. Matkailija löytää jo kaikista Kainuun kunn.sU le nm tääalueen Ja kesäaikoina on myös retkeilymaja koulujen yhteydessä

kuntien olisi pyrittävä varaamaan tarpeellinen
 $h = 0$ TM Z S Taloudellisesti se ei ole ilmeisesti kaikille kun-
 III a a Γ a ellei valtio tue näitä kuntia tässä hankkeessa.
 S i r t ^ S S u tulee jossakin määrin vähentämään B-mieli-
 sairaalaan kohdistuvaa painetta.

Avohuoltoa tarkasteltaessa on todettava, että Kainuussa oh vuoden 1962 lopussa vain 24 lääkäriä, jotka olivat sijoittuneet seuraavasti: Kajaani 13, Sotkamo 2, Hyrynsalmi 1, Suomussalmi 2, Vtlf1 Puolanka 1. Kuhmo 2, Paltamo 1 ja Ristijärvi 1. Erikoi, lääkäreitä oli näistä vain kaksi. Suurin osa lääkäreistä toimii sairaalatyössä ja osalla on vielä hoidettavana kunnanlääkärille kuuluva terveydenhoitotyö.

melkein kaikissa kunnissa toiminnassa. Viime vuosien aikana on Kainuusta kehittynyt erittäin suosittu matkailukohde jopa ulkomaalaisillekin.

KAINUUN OLOT MUUN SUOMEN TASOLLE

Työtilaisuuksien vähyys on Kainuun väestön suurin pulma. Maa- ja metsätaloudessa ei työvoiman tarve enää lainkaan lisäännny. Kun työikäisen ja työkykyisen väestön määrä kuitenkin nopeasti kasvaa, on työpaikkojen tarjonnan muilla aloilla sitäkin nopeammin lisäännnyttävä. Muussa tapauksessa kohtaa hidas mutta varma väenkato maakuntaamme.

Kainuun vähävaraisuus jarruttaa pahoin sen taloudellista nousua. Nopea edistyminen, joka olisi myös muun Suomen etujen mukaista, on mahdollinen vain valtiovallan myötävaikutuksella. Maakunta tarvitsee oman kehitysohjelmansa ja riittävät varat sen nopeaksi toteuttamiseksi.

Maatalouden kehittäminen

Kasvukauden lyhyiden vuoksi on Kainuun maatalous ohjattava nykyistä voimaperäisempään rehunviljelyyn ja siihen perustuvaan karjanhoitoon, joka antaa runsaimmin työtä ja tuloa maanviljelyksestä elävälle väestönosalle.

Kainuun maatilat ovat liian pieniä. Niiden elinkelpoisuutta on parannettava tilakokoa suurentamalla ja viljelmien taloudellista yhteistoimintaa laajentamalla.

Maatalouden koneellistumisesta on nopeutettava lisäksi koneen-
hankintaluotoja, kouluttamalla ammattitaitoisia henkilöstöä konei-
den hoitoon ja tukemalla korjaamoiden perustamista.

Maatalouden tuotteiden jalostamiseksi on perustettava maakuntaan uusia tuotantolaitoksia; erityisesti lihanjalostuksen alalla on hyviä mahdollisuuksia myyntituotannon laajentamiseen.

Puutarhaviiljelyn lisäämiseksi on luotava tehokas jalostus- ja myyntitarjestö. Myös keräilytalouden rahallista merkitystä tulojenantajana voidaan helposti lisätä perustamalla maakuntaan alar teollisuutta. Kalastuselinkeinoa on kehitettävä kalanviljelyllä ja uudistamalla maakunnan vesistöjen kalakantoja.

Valtion maataloustuki on nykyistä enemmän ohjattava pientiloille. Tuotannon voimaperäistymistä on tuettava lisätyin julkisista varoista myönnettävin lainoin ja avustuksin.

Metsätalouden edistäminen

metsätyön kehittäminen

rahallisen tulonsa pääasiallisesti ^{uuuu} ^{pienvu} ^{IM} ^{••} ^{пикап} Jeilja ja tilaton asukas saavat niukan
 i f i n . ^asiallisesti metsätöistä. Työnsaanti metsissä
 on kuitenkin ollut perin epävarmaa, ansioiden taso epävakainen.

Jotta metsätyöt olisivat maakunnassa nykyistä varmempi tulonlähde, on yhteiskunnan toimenpitein turvattava korkea ja tasainen hakkuiden määrä. Laajentamalla metsänhoitotöitä mm. metsän viljelyä ja soistuneiden metsäalueiden kuivatusta sekä rakentamalla uusia metsäautoteitä voidaan huomattavasti lisätä maakunnan metsien tuottoa ja tasoittaa työllisyysvaihteluja. Metsätöiden koneellistumista on verohelpotuksin edistettävä. MetsäUlä-keinottelu on estettävä.

Metsätyömiehelle on turvattava samat sosiaaliset edut kuin muiden alojen palveluksessa oleville. Heidän palkkauksensa on pikaisesti nostettava metsäteollisuuden keskimääräistä palkkatasoa vastaavaksi, verotusta lievennettävä sekä asunto- ja terveydenhoito-oloja parannettava. Metsätyömiesten eläkeikä on määrättävä 55 vuodeksi.

Kun kasvava ammattitaito tuo tekijälleen lisää tuloja, on metsätyömiesten koulutusta nopeasti tehostettava perustamalla maakunnallisia ammattioppilaitoksia ja lisäämällä alan ammattikurseja. Metsätyömieskunta on pyrittävä vakinaistamaan.

Teollisuutta lisättävä

Kun maa- ja metsätalous eivät enää voi taata toimeentuloa Kainuun kasvavalle väestölle, on maakuntaan pikaisesti luotava uusia ansiotilaisuuksia ja työpaikkoja. Se on mahdollista vain lisäämällä Kainuun teollisuutta.

1) Maakunnan metsäteollisuutta on laajennettava, jotta syrjäisimmätkin metsät tulisivat hyödylliseen käyttöön, ja jotta Kainuun puu tulisi oman maakunnan tehtaissa mahdollisimman pitkälle jalostetuksi.

Sairaanhoidtajain, terveyssisarten, kodinhoitajain ja kättilöiden lu
ku on Kainuun laajassa maakunnassa aivan riittämätön. Hoito
henkilöstön lisäämiseksi tarvitaan nykyistä enemmän valtionapu
harvaan asutuille kunnille.

Lääkäripulan poistamiseksi on valtiovallan ryhdyttävä kiireellisesti lisäämään lääkäreiksi koulutettavien määrää ja tällöin otettava erityisesti huomioon syrjäisten maakuntien tarpeet.

Kuntien asemaa kevennettävä

Kuntien taloudellista kehitystä on edistettävä myöntämällä niille pienteollisuuslainsäädäntöä ja uudistamalla lainsäädäntöä siten, että kunnat voivat nykyistä paremmin tukea maakunnan teollistumista.

2) Kaivostoiminta avaisi työpaikkoja suurelle joukolle maakunnan väestöä. Sen vuoksi on malmialueiden etsintää tehostettava ja uusien kaivoskeskusten nopeata syntyä valtion toimenpitein edistettävä.

3) Pienteollisuus on tärkeä työtilaisuuksien antaja. Sen kehittymistä on edistettävä lisäämällä valtion lainoja ja -takuita pien-teollisuudelle ja uudistamalla kehityksen jarruna oleva liikevaihtoverolaki.

4) Maakunnan nopeaksi teollistamiseksi on liikenneyhteyksiä sekä maantie- että rautatieliikenteen alalla pikaisesti parannettava Tässä tarkoituksessa on kiireellisesti tutkittava mm. radan rakentamista Kuhmoon sekä yhdistettävä Kainuu nykyistä tehokkaammin valtakunnan rataverkkoon rakentamalla rautatie Otanmäestä läntiselle rannikkoradalle ja jatkamalla Hyrynsalmen-Taivalkosken rataa pohjoiseen rautatielinjaan asti. Runkotieyhteyksiä on parannettava sekä Pohjanlahden rannikolle että eteläiseen suuntaan.

5) Teollisuuden kehittymistä Kainuussa ja sen hakeutumista maakuntaan on edistettävä mm. halvoin kuljetustariffein, lisätyin verohuojennuksin, tukemalla asuntojen rakentamista teollisuuspaikkoihin sekä valtion omin sijoituksin.

Maakunta tarvitsee uusia yrittäjiä ennen kaikkea puunjalostusteollisuuden ja elintarviketeollisuuden aloilla. Myös pienmetalliteollisuus, kauppa ja matkailuala tarjoavat runsaasti kehittämisen mahdollisuuksia.

Asunto-oloja parannettava

Maakunnan suuri asuntovajaus voidaan poistaa ja heikkolaatuinen asuntokanta uudistaa vain riittävin halpakorfkoisin ja pitkäaikaisin asuntolainoin. Maakunnan vähävaraisuuden takia on julkisten asunnonhankintalainain maksuehtoja lievennettävä ja niiden osuutta asuntotuotannon rahoituksessa lisättävä.

Maakunnan kehitysohjelmaan on sisällytettävä koko Kainuun pikainen sähköistäminen; vesi- ja viemärijohtojen rakentamiseksi myös laajalle maaseudulle on saatava tähänastista runsaammin lainoitusapua.

parannettava tilakokoa suurentamalla ja viljelmien taloudellista yhteistoimintaa laajentamalla.

Maatalouden koneellistumista on nopeutettava lisätyin koneenhankintaluotoin, kouluttamalla ammattitaitoista henkilöstöä koneiden hoitoon ja tukemalla korjaamoiden perustamista.

Maatalouden tuotteiden jalostamiseksi on perustettava maakuntaan uusia tuotantolaitoksia; erityisesti lihanjalostuksen alalla on hyviä mahdollisuuksia myyntituotannon laajentamiseen.

Puutarhaviljelyn lisäämiseksi on luotava tehokas jalostus- ja myyntijärjestö. Myös keräilytalouden rahallista merkitystä tulojenantajana voidaan helposti lisätä perustamalla maakuntaan alan teollisuutta. Kalastuselinkeinoja on kehitettävä kalanviljelyllä ja uudistamalla maakunnan vesistöjen kalakantoja.

92. LAPPI

Lapin Sosialidemokraattisen Piiritoimikunnan esitys

Lääni ja sen väestö

Lapin lääni on alueeltaan maamme suurin lääni. Omana, selvästi toisista erottuvana maanäärenä se käsittää runsaasti yli puolet siitä "puolesta valtakunnasta, joka tunnetaan nimellä Pohjois-Suomi". Kun koko maan pinta-ala on 337.010 km2 ja Lapin läänin pinta-ala 99.130 km2, voidaan sanoa, että noin kolmasosa valtakunnasta on laskuista pois silloin, kun maan alueetsta puhutaan ilman Lapin laania.

Kouluolot uudistettava

Kainuussa on kouluikäistä nuorisoa maakunnan väkilukuun nähden huomattavasti enemmän kuin muualla maassa. Toisaalta koulujen määrä on pienempi kuin eteläisissä maakunnissa. Koulutusmahdollisuudet ovat siten erittäin heikot.

Vähävaraistenkin opintie on turvattava rakentamalla tehokas yhtenäiskoulujärjestelmä. Siihen valmistauduttaessa on nykyinen kansalaiskoulu kaikkialla laajennettava 2-vuotiseksi ja sen opetus saatava monipuolisemmaksi. Myös korkeampaa opetusta on saatava maakuntaan.

Jotta työikään ehtivällä nuorisolla olisi toimeentulonsa turvana tähänastista perusteellisempi ammattitaito, on maakuntaan perustettava uusia ammattioppilaitoksia. Erityisesti on teollisuuden ja kaupan eri alojen ammatillista koulutusta lisättävä.

Vapaa kansansivistystyö on mm. uusia työväenopistoja ja kansalaiskouluja rakentamalla ulotettava Kainuun syrjäisimmillekin seuduille.

Terveyden- ja sairaanhoitoa kehitettävä

Maakunnan sairaanhoito-olojen kohentamiseksi on rakennettavan keskussairaalan lisäksi saatava riittävästi yhteiskunnan varoja alue- ja paikallissairaaloiden rakentamiseksi. Syrjäisimmillekin seuduille on saatava sairaanhoitopaikkoja.

Sairaanhoitajain, terveyssisarten, kodinhoitajain ja kätilöiden luku on Kainuun laajassa maakunnassa aivan riittämätön. Hoito-henkilöstön lisäämiseksi tarvitaan nykyistä enemmän valtionapua harvaan asutuille kunnille.

Lääkäripulan poistamiseksi on valtiovallan ryhdyä sesti lisäämään lääkäreiksi koulutettavien määrää ja tällöin otettava erityisesti huomioon syrjäisten maakuntien tarpeet.

Kuntien asemaa kevennettävä

Kuntien taloudellista kehitystä on edistettävä myöntämällä niille pienteollisuuslainoja ja uudistamalla lainsäädäntöä siten, että kunnat voivat nykyistä paremmin tukea maakunnan teollistumista.

2) **Kaivostoiminta** avaisi työpaikkoja suurelle joukolle ttiiaakun-
nan väestöä. Sen vuoksi on malmialueiden etsintää tehostettava
ja uusien kaivoskeskusten nopeata syntyä valtion toimenpitein
edistettävä.

3) Pienteollisuus on tärkeä työtilaisuuksien antaja. Sen kehit
tyrnistä on edistettävä lisäämällä valtion lainoja ja -takuita pjen
teollisuudelle ja uudistamalla kehityksen jarruna oleva liikevaihto^
verolaki.

4) Maakunnan nopeaksi teollistamiseksi on liikenneyhteyksiä
sekä maantie- että rautatieliikenteen alalla pikaisesti parannettava
Tässä tarkoituksessa on kiireellisesti tutkittava mm. radan ra
kentamista Kuhmoon sekä yhdistettävä Kainuu nykyistä tehok
kaammin valtakunnan rataverkkoon rakentamalla rautatie Otan
mäestä läntiselle rannikkoradalle ja jatkamalla Hyrynsalmen-Tai
valkosken rataa pohjoiseen rautatielinjaan asti. Runkotieyhteyksiä

5) Kuntien rahoitusosuutta mm. terveydenhoito- ja opetuslaitosten
kustannuksiin on vähennettävä.

6) Kunnallista verotusta on lievennettävä uudistamalla verotus-
järjestelmä nykyistä oikeudenmukaisemmaksi ja todellisten tulo-
ja varallisuussuhteiden mukaiseksi.

7) Valtion hallinnon hajasijoituksessa on Kainuun maakunnan mah-
dollisuudet otettava huomioon.

92. LAPPI

Lapin Sosialidemokraattisen Piiritoimikunnan esitys

Lääni ja sen väestö

Lapin lääni on alueeltaan maamme suurin lääni. Omana, selvästi
toisista erottuvana maanäärenä se käsittää runsaasti yli puolet siitä
"puolesita valtakunnasta, joka tunnetaan nimellä Pohjois-Suomi".
Kun koko maan pinta-ala on 337.010 km2 ja Lapin läänin pinta^ala
99.130 km², voidaan sanoa, että noin kolmasosa vaatakunnasta on
laskuista pois silloin, kun maan alueesta puhutaan ilman Lapin
laama.

Oleellisen osan Lapin läänin alueesta peittävä* neljän joen: Ke-
mijoen, Tornionjoen, Paatsjoen ja Tenojoen vesistöalueet, sillä näi-
den vesistöalueiden yhteenlaskettu neliökilometrimäärä on 83.600.

Kaupunkeja Lapin läänissä on kolme, **kauppaloita** yksi ja **maalais-
kuntia** 21.

Mikään muu lääni ei tunne niin pitkiä ja valoisia kesäpäiviä eikä
niin suuria valtion metsäaloja kuin Lapin lääni.

Valtion omistuksessa lasketaan Lapin läänissä olevan n. 77 %
alueen koko pinta-alasta.

Missään muussa läänissä ei toisaalta ole niin lyhyttä kasvu- ja
muokkauskautta eikä niin pitkää yhtäjaksoisen talvipimeän aikaa
kuin Lapin läänissä.

Kasvukausi Lapissa on n. 50 vuorokautta ja muokkauskausi n.
60—70 vuorokautta lyhyempi kuin maan eteläisimmissä osissa.

Jokainen Lapin asukas kokee talven ja ilmastollisten olosuhteiden
yleisen ankaruuden jyrkkänä vastakohtana suviajan nopealle kas-
vutapahtumalle ulkona luonnossa ja pelloilla.

Läänin asukasluku, joka v:n 1960 tilastossa oli 206.311, on alueen
laajuuteen nähden alhainen. Sen sijaan että asukkaita on Uuden-
maan läänissä yli 85 ja koko maassakin lähes 15 henkeä neliökilo-
metriä kohden, heitä on Lapin läänissä vain n. 2,2 henkeä neliökilo-
metrillä.

Kaupungeissa ja kauppaloissa asuu Lapissa vain vajaa kolmannes
alueen väestöstä; saman 1960vuoden luvut olivat: kaupungeissa ja
kauppaloissa 60.190 asukasta, maalaiskunnissa 145.401 asukasta.

III.				
1)	Sos.-dem. Puolue	23,2 %	12,0 %	(9.807 ääntä)
2)	SKDL	23,2 %	36,9 %	(29.498 ääntä)
3)	Maalaisliitto	23,1 %	35,2 %	(28.115 ääntä)
4)	Kansallinen Kokoomuspuolue	15,3 %	8,9 %	(7.076 ääntä)
5)	Suomen Kansanpuolue	5,9 %	3,8 %	(3.056 ääntä)
Äänestysprosentti oli a) koko maassa		74,9		
		b) Lapin läänissä	79,2	

Tulonrakenne ja työllisyys

Vuonna 1956 asetetuista äyreistä kertyi Lapin läänissä n. 24 %
kiinteistö-, liike- ja ammattituloista ja n. 76 % palkkatuloista. Tu-
lonmuodostuksessa näyttelevät palkkatulot siten painavaa osaa.

Maalaiskuntien **tuloasaaneista henkilöistä** (55.700.sta) oli v. 1959
yli 46,5 % sellaisia, joiden vuositulo ei noussut 200.000 vmk:aan ja

Mitä kuluvan kymmenluvun kehitysnäkymiin tulee, arvioidaan väestönlisäyksen Lapin läänissä muodostuvan n. 44.000 hengeksi ja kasvuvauhdin olevan suhteellisesti ottaen kaJksi kertaa niin nopean kuin maassa keskimäärin. Työikäistä väestöä lasketaan läänissä olevan v. 1965 n. 98.000 henkeä ja v. 1970 n. 108.000 henkeä. V:st_a i960 v:een 1970 muodostunee työikäisen väestön lisäys läänissä ainakin **22.000** hengeksi, jolle määrälle ei vastaavana aikana löydy työpaikkoja vanhempainkodin kurkihirren alta, eikä edes koti- tai naapurikunnan alueelta.

Perheet ovat Lapin läänissä runsaslapsisempia kuin maassa yleensä. Vastaavasti on lapsilisäperheiden ja perhelisäperheiden määrä suhteellisesti korkeampi kuin maassa keskimäärin.

Ammatissa toimivasta väestöstä on Lapin läänissä teollisuuden ja rakennustyön piirissä suhteellisesti vähemmän ihmisiä kuin keskimäärin koko maassa. Maa- ja metsätalouden palveluksessa sen sijaan Lapin läänissä oli esim. v. 1950 n. 55 % koko alueen ammatissa toimivasta väestöstä, koko maan prosenttiluvun ollessa samaan aikaan n. 46. Teollistumisprosessin mukanaan tuomat muutokset rupeavat kuitenkin näkymään sitä selvemmin, mitä pitemmälle se ehtii.

Muuttotappioluvut ovat Lapissa yleensä olleet vaatimattomia (vv 1951–55 n. 1.500 henkeä), mutta tällöin on selittävänä seikkana muistettava, että 1954:stä alkaen passiton työhön siirtyminen muihin pohjoismaihin on ollut sallittua.

Ammatissa toimivien suhteellinen osuus alueen koko väestöstä lie-
nee Lapin läänissä yhä n. 1,5 prosenttiyksikköä alhaisempi kuin koko maassa-

Asumistaso on Lapin läänissä maan yleistä keskitasoa alhaisempi; ts. asukkaita on siellä huonetta kohden keskimäärin enimmän kuin maassa yleensä. Huone ja henkilö -periaatteen toteutumisesta ollaan vielä kaukana.

... a... lieenee asunto sähköistetty n. 11.000-12.000:11a.

Kaupunkien (= Rovaniemen, Kemin ja Tornion) ja kauppaloiden (= Kemijärven) asuntotilanne vastannee suurin piirtein tilannetta muiden Pohjois-Suomen alueiden kaupunki- ja kaupunkimaisissa asutuskeskuksissa.

Asuntokantaa on jouduttu sotien päätyttyä suuressa määrin uusia-
maan, ja vaikka rakentaminen on ollut kallista ja siinä on muutenkin ollut voitettavana suuria vaikeuksia, asuntojen laadullinen taso on yleensä tyydyttävä.

15—20 ha	
20—25 „	159 kpl
yli 25 ..	47 „
	50 tt

Tellan pinta-ala viljelmää kohden ylittää niukasti 4 ha:n määrän (viljelmiä 17.282 kpl., peltoalaa vastaavasti 70.312 ha). Luonnonniittyä on keskimäärin viljelmää kohden vain vajaat puolet tuosta alasta (kaikkiaan 32.715 ha). Kun alle 5 peltihehtaarin tiloja ei voida pitää perheen koko toimeentulon (=täyttä toimeentuloa) antavina maatalousyksikköinä, voidaan todeta, että läänin viljelmistä vain kolmea kymmenestä voidaan pitää varsinaisena perheen elämisen turvana; muut seitsemän ovat niiden haltijaperheiden tukitiloja.

li siis ihme, että Lappi on lähettänyt paljon "liikoja poikiaan ja äriään" työnhakuun maailmalle: Amerikkaan, Ruotsiin, Venä-Kanadaan, Austraaliaan ja että näiltä piilevän työttömyyden Itä jatkuvasti etsiivyy väkeä vieraihin ansiotöihin sekä alueen

Korjausta vaativaksi epäkohdaksi jouduttiin jo Lapin jälleenrakennusvaiheen aikana toteamaan se, että rakennustarvikkeiden saanti oli suurelta osalta maakunnan ulkopuolisen tuonnin varassa.

Uskonnolliselta ja kansankirkon kannalta väestötilastoa tarkasteltaessa voidaan sanoa, että 94 % Lapin läänin asukkaista kuuluu kirkkoon. Ortodoksiseen kirkkoon (lukeutuvia lieene kaksi tai kolme tuhatta ja roomalaiskatolisen kirkon jäseniä muutama kymmen. Lestadiolaisen herätysliikkeen eri haarat ovat Lapissa runsaasti edustettuina.

Teollisuusalueiden settlementtitoiminta on hakeutunut myös Lappiin sijoittaen tukikohtansa lähinnä Rovaniemelle ja Kemiin.

Alueen noin 50.000 radioluvasta on suurin osa hankittu toisaalta jumalanpalvelusmenojen, toisaalta uutislähetysten ja urheilukilpailuselostusten kuuntelua varten.

Lapin läänin väestön taipumus jyrkkiin reaktioihin poliittisissa kannanotoissa on ollut vuosikymmenet tunnettu ja viljelty puheenaihe muualla maassa, jopa maan rajojen ulkopuolellakin.

Esimerkiksi sodanjälkeisten vuosien poliittisesta väritaulusta jäljennettäköön tähän v:n 1958 eduskuntavaaleja koskeva vertailutilasto (josta kuudes selitysriivi "Muut_____2314 ääntä" on yleiskatsauksellisuuden vuoksi jätetty kokonaan pois):

	Prosenttinen osuus v:n 1958 valtiollisissa vaaleissa annetuista äänistä puolueittain:		
	Koko maassa	Lapin läänissä	Äänimäärät Lapissa)
1) Sos.-dem. Puolue	23,2 %	12,0 %	(9.807 ääntä)
2) SKDL	23,2 %	36,9 %	(29.498 ääntä)
3) Maalaisliitto	23,1 %	35,2 %	(28.115 ääntä)
4} Kansallinen Kokoomuspuolue	15,3 %	8,9 %	(7.076 ääntä)
5) Suomen Kansanpuolue	5,9 %	3,8 %	(3.056 ääntä)
Äänestysprosentti oli a) koko maassa	74,9		
	b) Lapin läänissä	79,2	

Tulonrakenne ja työllisyys

Vuonna 1956 asetetuista äyreistä kertyi Lapin läänissä n. 24 % kiinteistö-, liike- ja ammattituloista ja n. 76 % palkkatuloista. Tulonmuodostuksessa näyttelevät palkkatulot siten painavaa osaa.

Maalaiskuntien tuloasaaneista henkilöistä (55.700:sta) oli v. 1959 YTI 46,5 % sellaisia, joiden vuositulo ei noussut 200.000 vmk.aan ja

Omaa Lapin maakunta-arkistoa Lapissa ei vielä ole.

Teattereiden merkitys Lapissa on tätä nykyä muualla kuin Ke missä ja Rovaniemellä jokseenkin näkymätön.

Kotikirjastot ovat Lapissa **työläis- ja** talonpoikaiskodeissa yleensä vaatimattomia, kuten muillakin vastaavan tulotason alueilla. Koti hartauskirjojen ohella ne käsittävät tavallisesti vain vähäisen mää rän arvokkaampaa kaunokirjallisuutta ja korkeintaan pari kolm omaa maata tai maakuntaa esittelevää kuvajulkaisua. Työläiskodeis sa kulkee valikoidun kansalliskirjallisuuden linja täälläkin Aleksis Kivestä Sillanpään ja Pekkasen kautta Lauri Viitaan ja Väinö Lin naan. Vanhojen talollisten perheissä ja nuorisoseurahernkisissä ko deissa tämä linja vedetään usein Linnankosken ja Alkion kautta Artturi Leinoseen tai muuhun hänen ikäpolvensa edustajaan. Varsi naisina Lapin kirjailijoina tunnetaan ja viljellään sellaisia nimiä kuin Jaakko Feliman, Samuli Paulaharju, A. E. Järvinen, Jussi Lai nio, Yrjö Kokko, Reino Rinne jne.

Menneiden kymmenlukujen köyhän kansan kuvaajina on Lapissa myös paljon luettu Ilmari Kiantoa ja Pentti Haanpäätä, joiden var sinaiset perusmaisemat kuitenkin ovat Oulun läänin puolella

Terveyden- ja

Alueella, jossa sekä tärri ja metsätyötä että muuta raskasta ruu miillista työtä tekevien suhteellinen lukumäärä on suuri, etäisyydet pitkät, kuljetusolosuhteet vaikeat ja luonnonolot karut, kaipaavat terveyden- ja sairaanhoito-olot luonnollisesti vielä monenlaista ko hennusta. Tutkimuksissa on todettu, että kun Lapin läänin asukas luku oli n. 4,6 % koko maan väestöstä, tämän läänin sairaansijojen määrä oli 3,7 % koko maan sairaansijojen yhteismäärästä. Vain tu berkuloosia sairastavien hoitopaikkoja on Lapissa enemmän kuin maassa keskimäärin. Tuntuva puutetta sen sijaan podetaan jatku vasti kirurgisten sairauksien sekä sisätauti-, reumaa, silmä-, kurkku- ja korvasairauksien sekä naistentautien hoitopaikoissa. Samaan ai kaan kuin koko maassa oli yksi sairaansija 113 asukasta kohden (tilasto w:lta 1959—60), niitä oli Lapissa yksi 138 asukasta kohden.

Synnyttäjiä oli Lapissa tuolloin jokaista synnytyssijaa kohden 56, koko maassa vastaavasti 39.

Mitä mielisairaiden hoitopaikkoihin tulee, niitä laskettiin Lapissa olevan yksi kutakin 724 asukasta kohden vastaavan suhteen koko maassa ollessa 1:291.

Asevelvollisuuskutsunnat ovat osoittaneet, että parantuneella kou ri- ja kouluhammaslääkäritoiminnalla samoin kuin tiheneväl-

viljelyä ja-lannoitusta. Metsien hyväksikäyttöä on edistettävä raken tamalla Lappiin tiheä metsäautotieverkosto.

Metsätyömiesten toimeentulon turvaamiseksi ja heidän tulotasonsa kohottamiseksi on metsätyöalan koulutustoimintaa lisättävä. Metsä- työmieskunta on pyrittävä vakinaistamaan ja taattava sille jatkuvat ja pysyvät työmahdollisuudet ympäri vuoden.

Metsätyön koneellistumista Lapissa on edistettävä verohelpotuksin ja -alennuksin sekä halpakorkoisin lainoin.

Metsätyömiesten lakisääteinen eläkeikä on alennettva 55 vuodeksi. Heidän ansiotasonsa ja muut työehtonsa on saatava nostetuksi puun jalostusteollisuuden järjestäytyneiden ammattimiesten tasolle. Metsä- työmiesten asunto- ja terveydenhoito-oloja on kiireellisesti ryhdyt tävä parantamaan.

113

lä äitiys- ja lastenneuvolaverkoUa on Lapissakin voitu saada paljon aikaan kansanterveyden hyväksi.

Samaan suuntaan ovat vaikuttaneet nuorison keskuudessa harjoi tettu urheilu- ja retkeilytyö sekä sellainen raittiustyö, jossa päähuo mio keskittyy ns. välilliseen raittiuskasvatukseen.

Urheilulaitoksia ja urheiluohjaajia ei Lapissa ole tarvetta vastaa vaa määrää.

Matkailu

Lappi on sekä ulkomailta että oman maan eri osista perimpään pohjolaan suuntautuvan matkailun luvattu maa. Talviajan tunturi- ja hiihtomatkailua täydentää yöttömän kesäyön ajan vietto Lapin hotelli- ja tunturimajakeskuksissa tai sen erämaakairoissa, puroilla ja jokivarsissa tai kalarikkaalla Inarilla. Kuusamon, Karigasniemen, Kilpisjärven ja Tornion reitit ovat houkuttelevia ja vaivan maksavia kesäreittejä vaateliaillekin automatkailun harrastajille.

Uranuurtajien asemassa ovat Lapin matkailuelämässä jo kauan olleet, paitsi alueen kunnat matkailulautakuntineen ja alueen linjaa autoliikenteen harjoittajat, myös matkailualan valtakunnalliset jär jestöt ja erilaiset matkatoimistot sekä ennen kaikkea valtion rauta tiet ja Aero.

MITÄ TAVOITTEITA LAPIN LÄÄNIN SOSIALIDEMOKRAATIT PITÄVÄT TÄRKEIMPINÄ ALUEEN OLOJEN KEHITTÄMISELLE

Sosialidemokraattinen Puolue on hyväksynyt päämääräkseen sel laisen talouspolitiikan, jonka avulla tuotanto ja kansantulo saadaan nousemaan ja pysyvien työpaikkojen puute koko maassa poistetuksi. Tältä pohjalta lähtien sosialidemokraatit ovat viitoittaneet sosiaalis ta hyvinvointipolitiikkaa kannattavien palkannauttija-, maanviljeli jä- ja pienyrittäjäpiirien yhteiset tavoitteet myös Lapin läänin alueella.

Taloudellisen laajentumisen avaimet Lapissa ovat ensi sijassa tehostuvan metsätalouden, laajentuvan puunjalostusteollisuuden, kas vavan sähkövoimantuotannon ja pitkäjännitteisen kaivostoiminnan aloilla. Näiden alojen kehittäminen avaisi mahdollisuudet koko elin keinotoiminnan vilkastumiselle ja väestön toimeentulon parantumi selle läänin alueella. Yksityinen maatilatalouskin tarvitsee kehittyäk-

τ . maakunta-arkistoa Lapissa ei vielä ole.

Auerein merkitys Lapissa on tätä nykyä muualla kuin Kemissä ja **Rovaniemellä** jokseenkin näkymä on.

Kotikirjastot ovat Lapissa työläis- ja talonpoikaiskodeissa yleensä vaatimattomia, kuten muillakin vastaavan tulotason alueilla. Kotihartauskirjojen ohella ne käsittävät tavallisesti vain vahaisen mää-Sn arvokkaampaa kaunokirjallisuutta ja korkeintaan pari kolme omaa maata tai maakuntaa esittelevää kuvajulkaisua. Työläiskodeissa kulkee valikoidun kansalliskirjallisuuden linja täälläkin Aleksis Kivestä Sillanpään ja Pekkasen kautta Lauri Viitaan ja Väinö Linnaan Vanhojen talollisten perhedssä ja nuorisoseuraherikisissä kodeissa tämä linja vedetään usein Linnankosken ja Alkion kautta Artturi Leinoseen tai muuhun hänen ikäpolvensa edustajaan. Varsinaisina Lapin kirjailijoina tunnetaan ja viljellään sellaisia nimiä kuin Jaakko Feliman, Samuli Paulaharju, A. E. Järvinen, Jussi Lainio Yrjö Kokko, Reino Rinne jne.

wrnmonlnUiiiAT, Irnvhän кяяяя.п kuvaaiina on Lanissa

114

seen sen osto- ja kulutuskykyisen ympäristön, jonka vain maakunnan riipeä teollistuminen voi aikaansaada.

Kemi- ja Ounasjoen, Tornion- ja Muonionjoen sekä läänin pohjoisimmassa osassa Tenojoen ja Paatsjoen vaikutusalueet ja asutusvyöhykkeet muodostavat luonnollisen pohjan Lapin läänin kaikki alueelliset tarpeet huomioon ottavalle teollisuuden sekä maa- ja metsätalouden kehittämistyölle.

Maa- ja metsätalouden kehittäminen

Maatalous Lapissa on pidettävä karjatalous- ja rehunviljelysvaltaisena. Maataloustuotteiden, erityisesti maidon, lihan ja kananmunien markkinointia on edistettävä sekä Lapissa viljeltäviksi soveltuvien kasvien sopimusviljelyä kehitettävä. Tuottaviksi osoittautuvia maatalouden luontaisia sivuelinkeinoja on laajennettava.

Kunnollisen toimeentulon turvaamiseksi tuottajatalouiksille on pientilojen elinkelpoisuutta nopeasti parannettava. Tähän pyritäessä on edistettävä maatilatalouden erikoistumista ja koneellistamista sekä yksityismetsien järkevää hoitoa ja uudistumista. Maatalouden koneellistamista laajennettaessa on kone- ja korjaamoalan yrittäjätoiminnalle saatava rahoitustukea julkisista varoista.

Perheviljelmien perusparannustöihin ja rakennustoimintaan on saatava riittävästi pitkäaikaisia ja halpakorkoisia valtion lainoja. Pientiloilta muuhun ansio- ja elinkeinotoimintaan siirtyviä nuoria on autettava mm. työväline- ja pienyrittäjälainoin.

Maatalouden verotuksessa on päästävä eroon pienviljelijöitä rasittavasta isännänpalkkaverosta ja siirryttävä muissa edistyneissä maissa jo aikoja sitten toteutettuun todellisten tulojen verotukseen. Tämä uudistus takaisi samalla uuden ja entistä oikeudenmukaiseman pohjan maatalouden tukitoimenpiteille.

Poronhoidon tulee Lapin varsinaisilla poronhoitoalueilla, ja etenkin saamelaisväestön keskuudessa, olla valtiovallan erityisen huolenpidon kohteena.

Metsätalouden edistäminen

Lapin metsien tuottoa on lisättävä tehostamalla voimaperäisesti metsamaiden ojitusta ja kuivatusta sekä laajentamalla metsän-

115

tankalla Ъ а ^ .Γ r Γ * ' М Ъ Ы В П ^ käyttöä on edistettävä rakentamalla Lappiin tiheä metsäautotieverkosto.

* 0 b T t ! Z Z ! 7 e a tOimeentU10n Avaamiseksi ja heidän tulotasonsa kohottamiseksi on metsätyöalan koulutustoimintaa lisättävä Metsätyomieskunta on pyrittävä vakinaistamaan ja taattava sille jatkuvat ja pysyvät työmahdollisuudet ympäri vuoden.

Metsätyön koneellistumista Lapissa on edistettävä verohelpotuksin ja -alennuksin sekä halpakorkoisin lainoin.

Metsätyömiesten lakisääteinen eläkeikä on alennettva 55 vuodeksi. Heidän ansiotasonsa ja muut työehtonsa on saatava nostetuksi puunjalostusteollisuuden järjestäytyneiden ammattimiesten tasolle Metsätyömiesten asunto- ja terveydenhoitoja on kiireellisesti ryhdyttävä parantamaan.

Liikenneolojen kehittäminen

Metsätalouden, teollisuuden ja kaupan nopea kehittäminen vaatii Lapin liikenneolojen parantamista rakentamalla uusia tieyhteyksiä ja parantamalla teitten kuntoa. Uusia teitä rakennettaessa on samalla pyrittävä sekä kotimaisen että ulkomaisen matkailijaliikenteen vilkastuttamiseen.

Taivalkosken—Kemijärven ja Kaulirannan—Kolarin ratojen rakentamista on nopeutettava ja samalla kiireellisesti tutkittava mahdollisuudet näiden ratojen jatkamiseksi kauemmas pohjoiseen. Poikkaitsratojen rakentaminen Lappiin on myös otettava kiireellisen tutkimuksen kohteeksi.

Sekä tavara- että matkailijaliikenteen kehittämiseksi olisi saatava nykyistä paremmat tieyhteydet Suomen Lapista Norjan rannikon jäätömiin satamiin.

Lapin läänin satama- ja lentokenttäohjelma 1960- ja 1970-lukua varten on viipymättä saatava työn alle ja kiireellisesti toteutettavaksi.

Terveyden- ja sairaanhoito-olojen kehittäminen

Valtiovallan on ryhdyttävä tehokkaisiin toimenpiteisiin nykyisin vallitsevan lääkäripulan poistamiseksi Lapin läänistä.

Kuntien taloudellisia rasituksia on lievennettävä siirtämällä julkisia menovelvoitteita valtiovallan kannettavaksi sekä pienentämällä kuntien osuutta valtion ja kuntien välisessä kustannusten jaossa.

Luotaessa Lappiin suurteollisuutta on kuntien tehostettava pönistuksiaan uuden pienteollisuuden rakentamiseksi läänin alueelle. Myös muuta elinkeinotoimintaa on kuntien pyrittävä alueillaan viikastuttamaan.

Kunnille on myönnettävä lisää lainoja pienteollisuustalojen ja kunnallisten vesi- ja sähköverkostojen rakentamista varten.

M Nuorisotyön on oltava kuntien huolenpidon kohteena. Jokaiseen kuntaan on saatava nuoriso- ja järjestöalat sekä riittävät kerho- ja kirjastotilat.

Sairaaloiden rakentamista ja sairaanhoidon kehittämistä on Lapissa kiirehdittävä, niin **että** maakunnan jälkeenjääneisyys maat eteläisiin osiin verrattuna saadaan nopeasti poistetuksi. Tehokas • nopea sairaanhoito on harvaanasutuilla seuduilla turvattava raken" tamalla riittävästi sairasmajoja ja ensiapuasemia.

Taistelua tuberkuloosia, reuma- ja sydänsairauksia sekä verisuoni tauteja ja syöpää vastaan on Lapissakin tehostettava.

Sairaanhoitajien, terveyssisarten, kätilöiden ja kodinhoitajien saamiseen Lappiin on heidän palkkaustaan ja muita työehtojaan parannettava.

Lasten ja nuorten terveyden vaalimiseen on saatava nykyistä enemmän palkattua ammattityövoimaa ja varoja.

Vanhusten ja invalidien hoito on saatava samalle tasolle kuin maan edistyneimmissä osissa.

Sairaankuljetusolojen parantamisen on tapahduttava Lappia var ten laadittavan erikoisohjelman mukaisesti.

Asunto-olojen parantaminen

Lapin läänin asunto-oloja on pikaisesti parannettava lisäämällä tilavien ja laadultaan hyväkuntoisten, nykyaikaisten asuntojen rakentamista. Tavoitteena on pidettävä huone ja henkilö -periaatteen mukaisen vähimmäisohjelman nopeata toteutusta sekä väestökeskuksissa että maaseudulla.

Halpakorkoisten ja pitkäaikaisten asuntolainojen määrää on nopeasti lisättävä. Väestökeskusten yleisiin perusparannustöihin on saatava nykyistä enemmän valtiovallan rahoitustukea.

Lapin maaseudun sähköistystä on kiirehdittävä ja siihen tarvittavien lainojen määrää lisättävä. Myös vesi- ja viemärijohtojen rakentamista on tehokkaasti edistettävä.

Opetus- ja sivistystoimen edistäminen

Tasaveroisten koulunkäyntimahdollisuuksien turvaamiseksi Lapin läänin lapsille on alueen kansakouluolot nopeasti saatava muun Suomen tasolle. Kansalaiskoulut on saatava nopeasti 2-vuotisiksi ja 9-vuotisen peruskoulun kokeilutoiminta viipymättä käyntiin. Kun-

Koulutuksen ja nuorisotyön edistäminen

Maatalouden verotuksessa on päästävä eroon pienviljelijöitä rasittavasta isännänpalkkaverosta ja siirryttävä muissa edistyneissä maissa jo aikoja sitten toteutettuun todellisten tulojen verotukseen. Tämä uudistus takaisi samalla uuden ja entistä oikeudenmukaisemman oohian

•Turonnoiaon tulee Lapin varsinaisilla poronhoitoalueilla, ja etenkin saamelaisväestön keskuudessa, olla valtiovallan erityisen huolenpidon kohteena.

Metsätalouden edistäminen

Lapin metsien tuottoa on lisättävä tehostamalla voimaperäisesti metsamaiden ojitusta ja kuivatusta sekä laajentamalla metsän-

93. ETELÄ-POHJANMAA

Vaasan läänin Sosialidemokraattisen Piirin esitys

Pohjanmaan alueellinen suunnittelu

Viime vuosina on yhä enemmän ryhdytty puhumaan paitsi haja-keskityksestä myöskin alueellisesta suunnittelusta. Käsityksemme mukaan tämä on paikallaan silloin, kun se tapahtuu asiallisella pohjalla. Mitä nimenomaan alueelliseen suunnitteluun ja siltä pohjalta tapahtuvaan maan eri alueiden taloudellisen kehityksen vastaisen suunnan määrittelyyn ja siltä pohjalta tapahtuvaan tehtävien, koordinoimiseen tulee, on se nähdäksemme varsin tarpeell-

117

nallisia keskikouluja ja yliopistoon johtavia oppikouluja tarvitaan **Iisaa**.

Yleiset ja erikoisalojen ammattikoulut on rakennettava Lappiin maakunnallisen erikoisohjelman puitteissa. Erityistä huomiota on tällöin kiinnitettävä metsäalan, kaupan ja teknilllisten alojen opetukseen, samoin sairaanhoitohenkilöstön ja opettajien kouluttamiseen.

Työväenopistotoimintaa on kehitettävä ja itseopiskelun mahdollisuuksia maakunnassa lisättävä.

Kirjastotoimen ja teatteritoiminnan kehittäminen Lapin läänin alueella vaatii oman erikoisohjelmansa. Siihen on sisällytettävä mm. Lapin maakunta-arkiston perustaminen.

Yhtymäkohtia kunnallisen ja seurakuntaelämän välillä on lisättävä ja sosiaalisen ajattelutavan voimistumista näillä aloilla ennakkoluulottomasti edistettävä.

Kuntien velvollisuudet

Lapin läänin kuntien on ryhdyttävä nykyistä määrätietoisempaan toimintaan alueittensa taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten olojen kehittämiseksi. Kuntien yhteistoimintaa on tehostettava. Suunnitelmat ainakin kahden uuden kauppalan perustamiseksi Lapin lääniin on lähimmässä tulevaisuudessa toteutettava. Lappi on otettava huomioon valtion hallinnon ihajakeskityssuunnitelmissa.

Kuntien taloudellisia rasituksia on lievennettävä siirtämällä julkisia menovelvoitteita valtiovallan kannettavaksi sekä pienentämällä kuntien osuutta valtion ja kuntien välisessä kustannusten jaossa.

Luotaessa Lappiin suurteollisuutta on kuntien tehostettava ponnistuksiaan uuden pienteollisuuden rakentamiseksi läänin alueelle. Myös muuta elinkeinotoimintaa on kuntien pyrittävä alueillaan vilkastuttamaan.

Kunnille on myönnettävä lisää lainoja pienteollisuustalojen ja kunnallisten vesi- ja sähköverkostojen rakentamista varten.

Nuorisotyön on oltava kuntien huolenpidon kohteena. Jokaiseen **kuntaan** on saatava nuoriso- ja järjestötalot sekä riittävät kerho- ja kirjastotilat.

kimyksiä. Se ei kuitenkaan riitä, eikä saa riittää sosialidemokraa-teille, vaan meidän on pidettävä aloite käsissämme ja edettävä tässä suhteessa muita nopeammin ja määrätietoisemmin. Se on sosialidemokratian etu. Ja mikä on sosialidemokratian etu, se on myös kansan etu.

Pohjanmaan — Vaasan läänin — olosuhteet ovat monessa suhteessa muista alueista poikkeavat. Sen vuoksi nimenomaan pohjanmaalla näitä kysymyksiä pyrimme korostamaan. Voidaksemme antaa puoluekokouksen osanottajille ja puolueen johdolle aineksia siihen keskusteluun, johon tavoitteemme tähtäävät, haluamme esittää lyhyesti tämänhetkisen tilannekuvan, joka on se tosiasiallinen lähtökohta, jolta Vaasan läänin, se on Etelä- ja Keski-Pohjanmaan, taloudellisia olosuhteita on lähdettävä tästä edes kehittämään

.000 ka 1950-luvun aikana syntyvyyden enemmyyden vuoksi väestön lisäys olisi pitänyt olla noin 30.000 henkeä, väheni väestö tuona -M_____X_____4.П JAJJ 1____1-J1 11" » » «5 tosiasiasa

122

122

Edellä olevasta lieenee selvinnyt syy siihen, miksi alueen väestö on vähätuloista. Tilat ovat pieniä, ilmasto-olosuhteet eivät juuri salli erikoisviljelyä. Monin paikoin maan laatu on heikkohko, jopa heikko. Metsäpinta-alat ovat pieniä, ne eivät tuo maatilatalouksissa paljon myyntituloja, vielä vähemmin hakkuutuloja maaseudun varsinaisille pienviljelijöille ja työmiehille. Työttömyyttä on jatkuvasti ja tilanne ei ole lähivuosinakaan paranemassa, johtuen nimenomaan teollistamisasteen heikkoudesta. Maaseudun pienteollisuus kamppailee sekin melkoisissa vaikeuksissa, joten niissä työskentelevienkään tulevaisuudennäkymät eivät ole kestävällä pohjalla.

Kuva ei ole tahallisen synkkää, vaan kaunisteleमतonta. Sellaisena kuin tämä maalaisliiton ja muiden porvarillisten puolueiden valta-alueena ja tukikohtana pidetty lääni tänä päivänä — ja pelkäämme, tulevaisuudessa entistä pahemmin — näyttäytyy. Tästä on myöskin seurauksena se vaara, että kurjuuteen yhä enemmän kyllästyvät ihmiset, huomatessaan vähitellen maalaisliiton maa-seutupolitiikan todellisen pluffin, hakeutuvat kommunismiin. Asia, joka sosialidemokraattien pitäisi voida estää. Ja pystyessään sen estämään sosialidemokraatit voivat myöskin muuttaa valtakunnallisen politiikan suuntaa.

Voidaksemme tarjota sadoille tuhansille ihmisille, jotka edelläkuvantunlaisissa olosuhteissa joutuvat joka tapauksessa toistaiseksi — ja pitkään — elämään — uskottahan vaihtoehdon ja tavoitteen ei riitä puheet kansanvallasta, ei vapaudesta, ei sosialidemokratian yleisestä ohjelmasta, eikä kauniista historiallisesta menneisyydestä. On puhuttava sitä kieltä, jota ymmärretään. On puhuttava sen alueen, lähimmän ympäristön, asioista. On osoitettava mahdollisuus muutokseen ja usko tuohon mahdollisuuteen. Siksi on oltava alueellinen tavoite, ohjelma, joka alueellisuudestaan huolimatta voi niveltyä sosialidemokratian kokonaistavoitteeseen, kuten jo edellä totesimme.

Tästä olemme lähteneet esittäessämme tämän alustuksen puoluekokouksellemme. Tiedämme erinomaisen hyvin, että puoluekokous ei voi tuota ohjelmaa tehdä. Mutta tärkeintä onkin käsityksemme mukaan tämä: puoluekokouksen, maan eri puolilta kokoontuneiden sosialidemokraattien pitää tajuta eri alueiden vaikeasta palapelistä koostuva kokonaisuus. Siltä pohjalta meidän on viitoitettava koko puolueemme tuleva työ, koko puolueen lähiajan ohjelmat. Siksi esitämme puoluekokouksen päätettäväksi,

että puoluetoimikunta yhdessä piirijärjestöjen eri elinten kanssa valmistaa Pohjanmaalle – ja tarvittaessa muuallekin –

123 paikallisiin tutkimuksiin ja selvityksiin pohjautuen sellaisen lähiajan talousohjelman, jonka toteuttaminen avaa tien siitä umpikujasta, johon mainitut alueet – ja niiden väestö – yhä selvemmin ovat taloudellisessa ja poliittisessa mielessä joutumassa ja että tällaisen ohjelman laatiminen loppuunsaatetaan hyvissä ajoissa ennen vuoden 1966 varsinaisia eduskuntavaaleja.

Puoluetoimikunnan lausunto:

Puoluetoimikunta on esityksen tekijän kanssa samaa mieltä siitä, että myös Etelä-Pohjanmaa, nyt puoluekokouksessa käsiteltävinä olevien Lapin, Keski- ja Pohjois-Pohjanmaan, Kainuun, Pohjois-Karjalan ja Pohjois-Savon lisäksi tarvitsee oman ohjelmansa. Puoluetoimikunta yhtyy esitykseen.

tarkastajain lausunnot

13 **Päätetään tili- ja vastuuvapauden myön' kunnalle ja puoluenevostolle**

И **Käsitellään Sos.-dem. Eduskuntaryhmän]**

15 **Määrätään tilintarkastajain palkkiot s< jäin ja puoluenevoston jäsenten päivä:**

16 **Valitaan puoluenevoston puheenjohtaja senet**

17. **Valitaan puoluetoimikunnan puheenjohta muut jäsenet**

18. **Valitaan tilintarkastajat**